

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τέταρτο τμήμα)

της 20ής Σεπτεμβρίου 2018*

«Προδικαστική παραπομπή – Άρθρο 267 ΣΛΕΕ – Αρμοδιότητα του Δικαστηρίου – Ιδιότητα του αιτούντος οργάνου ως δικαστηρίου – Οδηγία 2014/24/ΕΕ – Διαδικασίες σύναψης δημοσίων συμβάσεων – Ανοιχτή διαδικασία – Κριτήρια ανάθεσης – Τεχνική αξιολόγηση – Κατώτατη βαθμολογία – Αξιολόγηση βάσει της τιμής»

Στην υπόθεση C-546/16,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής απόφασεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Órgano Administrativo de Recursos Contractuales de la Comunidad Autónoma de Euskadi (διοικητικό όργανο της Αυτόνομης Κοινότητας της Χώρας των Βάσκων για τις προσφυγές κατά διοικητικών αποφάσεων στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων, Ισπανία) με απόφαση της 21ης Οκτωβρίου 2016, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 28 Οκτωβρίου 2016, στο πλαίσιο της δίκης

Montte SL

κατά

Musikene,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τέταρτο τμήμα),

συγκείμενο από τους T. von Danwitz, πρόεδρο τμήματος, C. Vajda (εισηγητή), E. Juhász, K. Jürimäe και Κ. Λυκούργο, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: M. Szpunar

γραμματέας: L. Carrasco Marco, διοικητική υπάλληλος,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τη διάταξη για την έναρξη της προφορικής διαδικασίας της 6ης Μαρτίου 2018 και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζήτησης της 16ης Απριλίου 2018,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

- η Ισπανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την A. Gavela Lloris,
- η Ελληνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την Α. Δημητρακοπούλου και τον Κ. Γεωργιάδη,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από την E. Sanfrutos Cano και τον Α. Tokár,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ισπανική.

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 26ης Ιουνίου 2018,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής απόφασης αφορά την ερμηνεία της οδηγίας 2014/24/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Φεβρουαρίου 2014, σχετικά με τις διαδικασίες σύναψης δημοσίων συμβάσεων και την κατάργηση της οδηγίας 2004/18/ΕΚ (ΕΕ 2014, L 94, σ. 65).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της Montte SL και της Musikene, σχετικά με διαδικασία σύναψης δημόσιας σύμβασης.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

- 3 Η αιτιολογική σκέψη 90 της οδηγίας 2014/24 έχει ως εξής:

«Η ανάθεση της σύμβασης θα πρέπει να πραγματοποιείται βάσει αντικειμενικών κριτηρίων που να εξασφαλίζουν τη συμμόρφωση με τις αρχές της διαφάνειας, της αποφυγής των διακρίσεων και της ίσης μεταχείρισης, με σκοπό να διασφαλίζεται αντικειμενική σύγκριση της σχετικής αξίας των προσφορών, ώστε να προσδιορίζεται, σε συνθήκες πραγματικού ανταγωνισμού, ποια προσφορά είναι η πιο συμφέρουσα από οικονομική άποψη. Θα πρέπει να προβλέπεται ρητά ότι η πιο συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά θα πρέπει να εκτιμάται βάσει της καλύτερης αναλογίας τιμής-ποιότητας, πράγμα το οποίο θα πρέπει να περιλαμβάνει πάντοτε στοιχείο αποτελεσματικότητας σε σχέση με την τιμή ή το κόστος. Θα πρέπει επίσης να διευκρινιστεί ότι η πιο συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά θα μπορούσε επίσης να εκτιμηθεί μόνο βάσει της αποτελεσματικότητας σε σχέση με την τιμή ή το κόστος. Επίσης, υπενθυμίζεται ότι οι αναθέτουσες αρχές είναι ελεύθερες να ορίσουν τα κατάλληλα ποιοτικά πρότυπα μέσω τεχνικών προδιαγραφών ή μέσω των όρων εκτέλεσης της σύμβασης.

[...]

- 4 Κατά την αιτιολογική σκέψη 92 της οδηγίας αυτής:

«Κατά την εκτίμηση της καλύτερης αναλογίας τιμής-ποιότητας, οι αναθέτουσες αρχές θα πρέπει να καθορίζουν τα σχετικά με το αντικείμενο της σύμβασης οικονομικά και ποιοτικά κριτήρια τα οποία θα χρησιμοποιήσουν για τον σκοπό αυτό. Τα κριτήρια αυτά θα πρέπει, συνεπώς, να επιτρέπουν τη συγκριτική αξιολόγηση του επιπέδου απόδοσης που προσφέρει κάθε προσφορά σε συνάρτηση με το αντικείμενο της σύμβασης, όπως ορίζεται στις τεχνικές προδιαγραφές. Όσον αφορά την καλύτερη αναλογία τιμής-ποιότητας, στην παρούσα οδηγία παρατίθεται μη εξαντλητικός κατάλογος πιθανών κριτηρίων ανάθεσης, συμπεριλαμβανομένων των περιβαλλοντικών και κοινωνικών πτυχών. Οι αναθέτουσες αρχές θα πρέπει να ενθαρρύνονται ώστε τα κριτήρια ανάθεσης που επιλέγουν να τους επιτρέπουν να αποκτούν έργα, αγαθά και υπηρεσίες υψηλής ποιότητας που να ανταποκρίνονται κατά τον καλύτερο τρόπο στις ανάγκες τους.

Τα επιλεγμένα κριτήρια ανάθεσης δεν θα πρέπει να παρέχουν στην αναθέτουσα αρχή απεριόριστη ελευθερία επιλογής και θα πρέπει να διασφαλίζουν τη δυνατότητα πραγματικού και δίκαιου ανταγωνισμού και να συνοδεύονται από ρυθμίσεις που να επιτρέπουν την ουσιαστική εξακρίβωση των πληροφοριών που παρέχουν οι προσφέροντες.

Για να προσδιοριστεί η πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά, [...] η απόφαση ανάθεσης της σύμβασης δεν θα πρέπει να βασίζεται μόνο σε μη κοστολογικά κριτήρια. Τα ποιοτικά κριτήρια θα πρέπει συνεπώς να συνοδεύονται από ένα κοστολογικό κριτήριο το οποίο θα μπορούσε, ανάλογα με την επιλογή της αναθέτουσας αρχής, να είναι είτε η τιμή είτε μια προσέγγιση βασιζόμενη στη σχέση αποδοτικότητας-κόστους, όπως, επί παραδείγματι, η κοστολόγηση του κύκλου ζωής. Τα κριτήρια ανάθεσης δεν θα πρέπει, ωστόσο, να θίγουν την εφαρμογή εθνικών διατάξεων που καθορίζουν τις αμοιβές για ορισμένες υπηρεσίες ή σταθερές τιμές για ορισμένα αγαθά.»

- 5 Το άρθρο 18 της εν λόγω οδηγίας, το οποίο επιγράφεται «Αρχές εφαρμοζόμενες στις διαδικασίες σύναψης συμβάσεων», προβλέπει στην παράγραφο 1 τα εξής:

«Οι αναθέτουσες αρχές αντιμετωπίζουν τους οικονομικούς φορείς ισότιμα και χωρίς διακρίσεις και ενεργούν με διαφανή και αναλογικό τρόπο.

Ο σχεδιασμός των διαδικασιών σύναψης συμβάσεων δεν γίνεται με σκοπό τον αποκλεισμό [τους] από το πεδίο εφαρμογής της παρούσας οδηγίας ή τον τεχνητό περιορισμό του ανταγωνισμού. Ο ανταγωνισμός θεωρείται ότι περιορίζεται τεχνητά όταν οι διαδικασίες σύναψης συμβάσεων έχουν σχεδιαστεί με σκοπό την αδικαιολόγητα ευνοϊκή ή δυσμενή μεταχείριση ορισμένων οικονομικών φορέων.»

- 6 Κατά το άρθρο 27 της ίδιας οδηγίας, που φέρει τον τίτλο «Ανοικτή διαδικασία»:

«1. Στις ανοικτές διαδικασίες, μπορεί να υποβάλλει προσφορά στο πλαίσιο προκήρυξης διαγωνισμού κάθε ενδιαφερόμενος οικονομικός φορέας.

Η ελάχιστη προθεσμία παραλαβής των προσφορών είναι 35 ημέρες από την ημερομηνία αποστολής της προκήρυξης σύμβασης.

Η προσφορά συνοδεύεται από τις πληροφορίες για την ποιοτική επιλογή που ζητούνται από την αναθέτουσα αρχή.

2. Στις περιπτώσεις όπου οι αναθέτουσες αρχές έχουν δημοσιεύσει προκαταρκτική προκήρυξη που δεν χρησιμοποιήθηκε η ίδια ως μέσο προκήρυξης του διαγωνισμού, η ελάχιστη προθεσμία για την παραλαβή των προσφορών, όπως ορίζεται στην παράγραφο 1, δεύτερο εδάφιο του παρόντος άρθρου, μπορεί να περιορίζεται σε 15 ημέρες, εφόσον πληρούνται όλες οι ακόλουθες προϋποθέσεις:

- α) η προκαταρκτική προκήρυξη περιελάμβανε όλες τις πληροφορίες που οφείλει να περιλαμβάνει η προκήρυξη σύμβασης σύμφωνα με το παράρτημα V, μέρος B, τμήμα I, εφόσον οι πληροφορίες αυτές ήταν διαθέσιμες κατά τη στιγμή της δημοσίευσης της προκαταρκτικής προκήρυξης·
- β) η προκαταρκτική προκήρυξη απεστάλη προς δημοσίευση εντός διαστήματος 35 ημερών έως 12 μηνών πριν από την ημερομηνία αποστολής της προκήρυξης της σύμβασης.

3. Σε περίπτωση που επείγουσα κατάσταση, δεόντως αιτιολογημένη από τις αναθέτουσες αρχές, καθιστά αδύνατη την τήρηση της ελάχιστης προθεσμίας που προβλέπεται στην παράγραφο 1, δεύτερο εδάφιο, οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να ορίζουν ελάχιστη προθεσμία που δεν είναι μικρότερη των 15 ημερών από την ημερομηνία αποστολής της προκήρυξης της σύμβασης.

4. Η αναθέτουσα αρχή μπορεί να συντομεύει κατά πέντε ημέρες την προθεσμία παραλαβής των προσφορών που ορίζεται στην παράγραφο 1, δεύτερο εδάφιο του παρόντος άρθρου όταν αποδέχεται την υποβολή προσφορών με ηλεκτρονικά μέσα, σύμφωνα με το άρθρο 22, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, και παράγραφοι 5 και 6.»

- 7 Το άρθρο 29 της οδηγίας 2014/24, επιγραφόμενο «Ανταγωνιστική διαδικασία με διαπραγμάτευση», ορίζει στην παράγραφο 6 τα εξής:

«Οι ανταγωνιστικές διαδικασίες με διαπραγμάτευση μπορούν να διεξάγονται σε διαδοχικές φάσεις, ούτως ώστε να μειώνεται ο αριθμός των προς διαπραγμάτευση προσφορών με την εφαρμογή των κριτηρίων ανάθεσης που ορίζονται στην προκήρυξη της σύμβασης, στην πρόσκληση επιβεβαίωσης ενδιαφέροντος ή σε άλλο έγγραφο της διαδικασίας σύναψης σύμβασης. Η αναθέτουσα αρχή αναφέρει αν θα κάνει χρήση της δυνατότητας αυτής στην προκήρυξη της σύμβασης, στην πρόσκληση επιβεβαίωσης ενδιαφέροντος ή σε άλλο έγγραφο της διαδικασίας σύναψης σύμβασης.»

- 8 Το άρθρο 30 της οδηγίας αυτής, με τίτλο «Ανταγωνιστικός διάλογος», ορίζει στην παράγραφο 4:

«Οι ανταγωνιστικοί διάλογοι μπορούν να διεξάγονται σε διαδοχικές φάσεις, ούτως ώστε να μειώνεται ο αριθμός των υπό εξέταση λύσεων κατά τη φάση του διαλόγου, με την εφαρμογή των κριτηρίων ανάθεσης που προσδιορίζονται στην προκήρυξη σύμβασης ή στο περιγραφικό έγγραφο. Στην προκήρυξη σύμβασης ή στο περιγραφικό έγγραφο, η αναθέτουσα αρχή αναφέρει αν θα κάνει χρήση της ανωτέρω επιλογής.»

- 9 Το άρθρο 31 της οδηγίας, το οποίο επιγράφεται «Σύμπραξη καινοτομίας», προβλέπει στην παράγραφο 5 τα εξής:

«Οι διαπραγματεύσεις κατά τις διαδικασίες σύμπραξης καινοτομίας μπορούν να διεξάγονται σε διαδοχικές φάσεις, ούτως ώστε να μειώνεται ο αριθμός των προς διαπραγμάτευση προσφορών με την εφαρμογή των κριτηρίων ανάθεσης που ορίζονται στην προκήρυξη της σύμβασης, στην πρόσκληση επιβεβαίωσης ενδιαφέροντος ή στα έγγραφα της διαδικασίας σύναψης σύμβασης. Η αναθέτουσα αρχή αναφέρει αν θα κάνει χρήση της δυνατότητας αυτής στην προκήρυξη της σύμβασης, στην πρόσκληση επιβεβαίωσης ενδιαφέροντος ή στα έγγραφα της διαδικασίας σύναψης σύμβασης.»

- 10 Κατά το άρθρο 66 της ίδιας οδηγίας, με τίτλο «Περιορισμός του αριθμού των προσφορών και των λύσεων»:

«Όταν οι αναθέτουσες αρχές κάνουν χρήση της δυνατότητας περιορισμού του αριθμού των προς διαπραγμάτευση προσφορών κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 29, παράγραφος 6, ή των προς συζήτηση λύσεων, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 30, παράγραφος 4, πραγματοποιούν αυτό τον περιορισμό με την εφαρμογή των κριτηρίων ανάθεσης που αναφέρονται στα έγγραφα της διαδικασίας σύναψης σύμβασης. Στην τελική φάση, ο αριθμός αυτός επιτρέπει τη διασφάλιση συνθηκών πραγματικού ανταγωνισμού, εφόσον υπάρχει επαρκής αριθμός προσφερόντων, λύσεων ή προεπιλεγμένων υποψηφίων.»

- 11 Το άρθρο 67, παράγραφοι 1, 2 και 4, της οδηγίας 2014/24, με τίτλο «Κριτήρια ανάθεσης των συμβάσεων», ορίζει τα εξής:

«1. Με την επιφύλαξη των εθνικών νομοθετικών, κανονιστικών ή διοικητικών διατάξεων σχετικά με την τιμή ορισμένων προμηθειών ή την αμοιβή ορισμένων υπηρεσιών, οι αναθέτουσες αρχές βασίζουν την ανάθεση των δημόσιων συμβάσεων στην πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά.

2. Η πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά σύμφωνα με τη γνώμη της αναθέτουσας αρχής προσδιορίζεται βάσει της τιμής ή του κόστους, με χρήση προσέγγισης αποτελεσματικότητας σε σχέση με το κόστος, όπως της κοστολόγησης του κύκλου ζωής, σύμφωνα με το άρθρο 68, και μπορεί να περιλαμβάνει τη βέλτιστη σχέση τιμής-ποιότητας, η οποία εκτιμάται βάσει κριτηρίων

συμπεριλαμβανομένων, μεταξύ άλλων, ποιοτικών, περιβαλλοντικών και/ή κοινωνικών πτυχών που συνδέονται με το αντικείμενο της συγκεκριμένης δημόσιας σύμβασης. Στα κριτήρια αυτά μπορούν να περιλαμβάνονται, φερ' ειπείν:

- α) η ποιότητα, περιλαμβανομένης της τεχνικής αξίας, τα αισθητικά και λειτουργικά χαρακτηριστικά, η προσβασιμότητα, ο σχεδιασμός για όλους τους χρήστες, τα κοινωνικά, περιβαλλοντικά και καινοτόμα χαρακτηριστικά και η εμπορία και οι σχετικοί όροι·
- β) η οργάνωση, τα προσόντα και η πείρα του προσωπικού στο οποίο ανατίθεται η εκτέλεση της σύμβασης, αν η ποιότητα του διατεθέντος προσωπικού μπορεί να έχει σημαντική επίδραση στο επίπεδο εκτέλεσης της σύμβασης· ή
- γ) η εξυπηρέτηση μετά την πώληση και η τεχνική υποστήριξη, οι όροι παράδοσης, όπως η ημερομηνία παράδοσης, η διαδικασία και η περίοδος παράδοσης, ή η περίοδος αποπεράτωσης.

Το στοιχείο του κόστους δύναται επίσης να λαμβάνει τη μορφή σταθερής τιμής ή κόστους βάσει του οποίου οι οικονομικοί φορείς θα ανταγωνίζονται αποκλειστικά και μόνο βάσει ποιοτικών κριτηρίων.

Τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέπουν ότι οι αναθέτουσες αρχές δεν μπορούν να χρησιμοποιούν την τιμή ή το κόστος ως μοναδικό κριτήριο ανάθεσης ή να περιορίζουν τη χρήση τους σε ορισμένες κατηγορίες αναθετουσών αρχών ή ορισμένα είδη συμβάσεων.

[...]

4. Τα κριτήρια ανάθεσης δεν έχουν ως αποτέλεσμα την παροχή απεριόριστης ελευθερίας επιλογής στην εν λόγω αναθέτουσα αρχή. Διασφαλίζουν τη δυνατότητα αποτελεσματικού ανταγωνισμού και συνοδεύονται από προδιαγραφές που επιτρέπουν την αποτελεσματική επαλήθευση των πληροφοριών που παρέχονται από τους προσφέροντες, προκειμένου να αξιολογείται ο βαθμός συμμόρφωσής τους προς τα κριτήρια ανάθεσης. Εάν υπάρχουν αμφιβολίες, οι αναθέτουσες αρχές επαληθεύουν αποτελεσματικά την ακρίβεια των πληροφοριών και αποδείξεων τις οποίες παρέχουν οι προσφέροντες.»

Το ισπανικό δίκαιο

- 12 Το άρθρο 40, παράγραφος 6, του Texto Refundido de la Ley de Contratos del Sector Público (κωδικοποιημένο κείμενο του νόμου περί δημοσίων συμβάσεων), όπως ισχύει μετά την έκδοση του Real Decreto Legislativo 3/2011 por el que se aprueba el Texto Refundido de la Ley de Contratos del Sector Público (βασιλικού νομοθετικού διατάγματος 3/2011, για την έγκριση του κωδικοποιημένου κειμένου του νόμου περί δημοσίων συμβάσεων), της 14ης Νοεμβρίου 2011 (BOE αριθ. 276, της 16ης Νοεμβρίου 2011, σ. 117729), ορίζει, όσον αφορά τον τομέα των δημοσίων συμβάσεων, ότι πριν από την άσκηση ένδικης διοικητικής προσφυγής μπορεί προαιρετικώς να ασκηθεί ειδική προσφυγή.
- 13 Το άρθρο 150, παράγραφος 4, πρώτο εδάφιο, του κωδικοποιημένου κειμένου του νόμου περί δημοσίων συμβάσεων ορίζει τα εξής:

«Όταν λαμβάνονται υπόψη τουλάχιστον δύο κριτήρια, πρέπει να διευκρινίζεται η σχετική βαρύτητα εκάστου εξ αυτών, ενδεχομένως μέσω του καθορισμού κλίμακας αξιών κατάλληλου εύρους. Σε περίπτωση που η διαδικασία ανάθεσης διεξάγεται σε περισσότερα στάδια, πρέπει επίσης να διευκρινίζεται σε ποια από τα στάδια αυτά έχουν εφαρμογή τα διάφορα κριτήρια, καθώς και το κατώτατο όριο βαθμολογίας που απαιτείται να συγκεντρώσει ο προσφέρων, ώστε να εξακολουθήσει να συμμετέχει στη διαδικασία επιλογής.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 14 Η Musikene είναι οργανισμός του δημοσίου τομέα της Comunidad Autónoma de Euskadi (Αυτόνομη Κοινότητα της Χώρας των Βάσκων, Ισπανία). Τον Ιούλιο του 2016, η Musikene προκήρυξε ανοιχτό διαγωνισμό με αντικείμενο τη σύναψη δημόσιας σύμβασης σχετικά με την «προμήθεια εξοπλισμού επιπλώσεως και γραφιστικών σχεδίων, ειδικών μουσικών επίπλων, μουσικών οργάνων ηλεκτροακουστικού εξοπλισμού, εξοπλισμού καταγραφής και οπτικοακουστικού εξοπλισμού, ηλεκτρονικών υπολογιστών και μηχανημάτων αναπαραγωγής εγγράφων», με εκτιμώμενη αξία 1 157 430,59 ευρώ. Η συγγραφή υποχρεώσεων της σύμβασης εγκρίθηκε από τη διεύθυνση της Musikene στις 14 Ιουλίου 2016 και η προκήρυξη του διαγωνισμού δημοσιεύθηκε στην *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης* (2016/S 142-257363) στις 26 Ιουλίου 2016.
- 15 Κατά το παράρτημα VII-A της ειδικής συγγραφής υποχρεώσεων που διέπει τη σύναψη της σύμβασης, τα κριτήρια ανάθεσης είναι τα ακόλουθα:
- «α) Η “παρουσίαση και περιγραφή του έργου” με στάθμιση 50 μονάδων προς 100, αναλυόμενη σε υποκριτήρια ή δευτερεύοντα κριτήρια διαφορετικά για καθεμία από τις πέντε παρτίδες στις οποίες υποδιαιρείται η σύμβαση. Επιπλέον, για όλες τις παρτίδες ισχύει το εξής:
- “Κατώτατο όριο απαιτούμενης βαθμολογίας για την περαιτέρω συμμετοχή στη διαδικασία επιλογής: Οι προσφέροντες που δεν συγκεντρώνουν 35 μονάδες στην τεχνική προσφορά δεν θα συμμετέχουν στη φάση της οικονομικής προσφοράς.”
- β) Για όλες τις παρτίδες, η μείωση της τιμής σε σχέση με την τιμή της πρόσκλησης υποβολής προσφορών αξιολογείται, με στάθμιση 50 μονάδων προς 100, βάσει της ακόλουθης κλίμακας:
- “Θα αξιολογείται με 50 μονάδες κατ’ ανώτατο όριο. Η προσφορά της οποίας η τιμή είναι ίση με αυτήν της πρόσκλησης για την υποβολή προσφορών θα λαμβάνει 0 μονάδες.
- Κάθε τιμή προσφοράς χαμηλότερη κατά 1 % από την τιμή της πρόσκλησης για την υποβολή προσφορών θα λαμβάνει 5 μονάδες, ως εξής:
- Ποσοστό χαμηλότερο κατά 1 % από την τιμή της πρόσκλησης. 5 μονάδες.
- Ποσοστό χαμηλότερο κατά 5 % από την τιμή της πρόσκλησης. 25 μονάδες.
- Ποσοστό χαμηλότερο κατά 10 % από την τιμή της πρόσκλησης. 50 μονάδες”.
- »
- 16 Στις 11 Αυγούστου 2016, το Órgano Administrativo de Recursos Contractuales de la Comunidad Autónoma de Euskadi (διοικητικό όργανο της Αυτόνομης Κοινότητας της Χώρας των Βάσκων για τις προσφυγές κατά διοικητικών αποφάσεων στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων, Ισπανία) επιλήφθηκε ειδικής προσφυγής ασκηθείσας από τη Montte κατά της εν λόγω συγγραφής υποχρεώσεων. Η Montte ισχυρίζεται ότι ο όρος σύμφωνα με τον οποίο απαιτείται κατώτατο όριο βαθμολογίας κατά την ολοκλήρωση του τεχνικού σταδίου για την περαιτέρω συμμετοχή στη διαδικασία επιλογής πρέπει να ακυρωθεί, διότι περιορίζει την πρόσβαση των προσφερόντων στο οικονομικό στάδιο της διαδικασίας σύναψης της σύμβασης, καθιστώντας, εν τοις πράγμασι, κενή περιεχομένου την από κοινού στάθμιση των τεχνικών και οικονομικών κριτηρίων που προβλέπει η εν λόγω συγγραφή υποχρεώσεων. Η Montte διατείνεται ότι, σε αντίθεση με το κριτήριο της τιμής το οποίο εφαρμόζεται αυτομάτως μέσω μαθηματικού τύπου, τα τεχνικά κριτήρια, τα οποία υπόκεινται σε ποιοτική αξιολόγηση λιγότερο αντικειμενική, σταθμίζονται στην πράξη με το 100 % της συνολικής βαθμολογίας. Επομένως, κατά τη Montte, η εφαρμογή των κριτηρίων αυτών παρακωλύει την αξιολόγηση των προσφερόντων βάσει και της προσφερόμενης τιμής αλλά και εμποδίζει τη Musikene να ενημερωθεί για το ποια είναι η πλέον συμφέρουσα προσφορά, μετά τη στάθμιση όλων των κριτηρίων.

- 17 Η Musikene εκτιμά ότι ο εν λόγω όρος είναι δικαιολογημένος. Διατείνεται ότι, δεδομένου ότι η επίμαχη στην κύρια δίκη δημόσια σύμβαση αφορά την εγκατάσταση εξοπλισμού ως αναπόσπαστου τμήματος κτιρίου, είναι δικαιολογημένο να απαιτείται από τους προσφέροντες να πληρούν οι προσφορές τους ορισμένες ελάχιστες προϋποθέσεις σχετικές με την τήρηση των προθεσμιών και την τεχνική ποιότητα των υπηρεσιών.
- 18 Το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι η επίμαχη στην κύρια δίκη εθνική νομοθεσία και πρακτική ενδέχεται να αντίκειται προς την οδηγία 2014/24. Συναφώς, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει καταρχάς ότι η οδηγία αυτή επιτρέπει τον καθορισμό κριτηρίων ανάθεσης της σύμβασης εφαρμοζόμενων σε διαδοχικές φάσεις αποκλεισμού μόνο στο πλαίσιο διαδικασιών στις οποίες παρέχεται ρητώς η δυνατότητα αυτή, και όχι στις ανοικτές και κλειστές διαδικασίες, οι οποίες διέπονται από κανόνες που περιγράφουν αναλυτικά τη διεξαγωγή της οικείας διαδικασίας. Στη συνέχεια, το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι το σύστημα κριτηρίων ανάθεσης της σύμβασης που εφαρμόζεται σε διαδοχικές φάσεις αποκλεισμού στις ανοικτές διαδικασίες ενδέχεται, κατά παράβαση του άρθρου 66 της οδηγίας 2014/24, να εμποδίζει τον πραγματικό ανταγωνισμό στην περίπτωση που, εξαιτίας της εφαρμογής των κατώτατων ορίων, μειώνεται σημαντικά ο αριθμός των προσφερόντων στην τελική φάση. Τέλος, εκτιμά ότι το επίμαχο εν προκειμένω κατώτατο όριο αποκλεισμού, το οποίο απαιτεί τουλάχιστον 35 βαθμούς επί συνόλου 50 κατά την τεχνική αξιολόγηση, ενδέχεται να αποκλείσει τη δυνατότητα εξέτασης και αξιολόγησης των πλέον ανταγωνιστικών από άποψη τιμής προσφορών.
- 19 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Órgano Administrativo de Recursos Contractuales de la Comunidad Autónoma de Euskadi (διοικητικό όργανο της Αυτόνομης Κοινότητας της Χώρας των Βάσκων για τις προσφυγές κατά διοικητικών αποφάσεων στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:
- «1) Αντιβαίνει στην οδηγία 2014/24 εθνική νομοθεσία, όπως το άρθρο 150, παράγραφος 4, του κωδικοποιημένου κειμένου του νόμου περί δημοσίων συμβάσεων, ή ερμηνευτική πρακτική και εφαρμογή της εν λόγω νομοθεσίας που επιτρέπει στις αναθέτουσες αρχές να καθορίζουν στη συγγραφή υποχρεώσεων διαγωνισμού με ανοιχτή διαδικασία κριτήρια αναθέσεως τα οποία εφαρμόζονται σε διαδοχικά στάδια αποκλεισμού για τις προσφορές που δεν υπερβαίνουν ένα προκαθορισμένο κατώτατο όριο βαθμολογίας;
- 2) Σε περίπτωση που η απάντηση στο πρώτο ερώτημα είναι αρνητική, αντιβαίνει στην ανωτέρω οδηγία 2014/24 εθνική νομοθεσία ή ερμηνευτική πρακτική και εφαρμογή της εν λόγω νομοθεσίας που προβλέπει την εφαρμογή, σε διαγωνισμό με ανοιχτή διαδικασία, του προαναφερθέντος συστήματος κριτηρίων αναθέσεως τα οποία εφαρμόζονται σε διαδοχικές φάσεις αποκλεισμού, έτσι ώστε στην τελευταία φάση να μην απομένουν επαρκείς προσφορές οι οποίες να διασφαλίζουν συνθήκες πραγματικού ανταγωνισμού;
- 3) Σε περίπτωση που η απάντηση στο δεύτερο ερώτημα είναι καταφατική, αντιβαίνει στην ανωτέρω οδηγία 2014/24 ρήτρα της συγγραφής υποχρεώσεων, όπως η επίμαχη στην παρούσα υπόθεση, κατά την οποία ο παράγοντας της τιμής αξιολογείται μόνο για τις προσφορές που έχουν λάβει 35 από 50 μονάδες στο πλαίσιο αξιολογήσεως των τεχνικών κριτηρίων, εκ του λόγου ότι η ρήτρα αυτή δεν διασφαλίζει συνθήκες πραγματικού ανταγωνισμού αλλά ούτε και την τήρηση της υποχρεώσεως που επιβάλλει η εν λόγω οδηγία για ανάθεση της συμβάσεως στον οικονομικό φορέα που προσφέρει τη βέλτιστη σχέση ποιότητας-τιμής;»

Επί του παραδεκτού της αίτησης προδικαστικής απόφασης

- 20 Πρέπει προκαταρκτικώς να εξεταστεί το ζήτημα αν το Órgano Administrativo de Recursos Contractuales de la Comunidad Autónoma de Euskadi (διοικητικό όργανο της Αυτόνομης Κοινότητας της Χώρας των Βάσκων για τις προσφυγές κατά διοικητικών αποφάσεων στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων) πληροί τα κριτήρια προκειμένου να θεωρηθεί εθνικό δικαστήριο κατά την έννοια του άρθρου 267 ΣΛΕΕ.
- 21 Υπενθυμίζεται συναφώς ότι, κατά πάγια νομολογία, το Δικαστήριο, προκειμένου να εκτιμήσει αν το αιτούν όργανο είναι «δικαστήριο», ζήτημα που διέπεται αποκλειστικά από το δίκαιο της Ένωσης, λαμβάνει υπόψη ένα σύνολο στοιχείων, όπως η ίδρυση του οργάνου αυτού διά νόμου, η μονιμότητά του, ο δεσμευτικός χαρακτήρας της δικαιοδοσίας του, ο κατ' αντιμωλίαν χαρακτήρας της ενώπιόν του διαδικασίας, η εκ μέρους του οργάνου αυτού εφαρμογή κανόνων δικαίου, καθώς και η ανεξαρτησία του (απόφαση της 24ης Μαΐου 2016, MT Højgaard και Züblin, C-396/14, EU:C:2016:347, σκέψη 23 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 22 Εν προκειμένω, αφενός, από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι το αιτούν όργανο αποτελεί μόνιμο και ανεξάρτητο όργανο ιδρυθέν με διάταξη νόμου και ότι εκδίδει τις αποφάσεις του με βάση νομικά και μόνον κριτήρια κατόπιν διεξαγωγής κατ' αντιμωλία διαδικασίας. Όσον αφορά, ειδικότερα, την ανεξαρτησία του οργάνου αυτού, η ίδια απόφαση διευκρινίζει ότι το όργανο αυτό, καθόσον δεν υπόκειται σε σχέση ιεραρχίας και δεν λαμβάνει οδηγίες από τρίτους, ασκεί τα καθήκοντά του με αντικειμενικότητα, αμεροληψία και αυτονομία.
- 23 Αφετέρου, όσον αφορά τον δεσμευτικό χαρακτήρα της δικαιοδοσίας του αιτούντος οργάνου κατά την έννοια της σχετικής με το άρθρο 267 ΣΛΕΕ νομολογίας του Δικαστηρίου, είναι όντως αληθές ότι, δυνάμει του άρθρου 40, παράγραφος 6, του κωδικοποιημένου κειμένου του νόμου περί δημοσίων συμβάσεων, η αρμοδιότητα του εν λόγω οργάνου έχει προαιρετικό χαρακτήρα. Επομένως, το πρόσωπο που προτίθεται να αμφισβητήσει τη νομιμότητα διαδικασίας σύναψης δημόσιας σύμβασης δύναται να επιλέξει μεταξύ της ειδικής προσφυγής ενώπιον του αιτούντος οργάνου και της διοικητικής ένδικης προσφυγής.
- 24 Ωστόσο, όπως προκύπτει από την απόφαση περί παραπομπής, οι αποφάσεις του αιτούντος οργάνου, του οποίου η αρμοδιότητα δεν εξαρτάται από τη συμφωνία των διαδίκων, είναι δεσμευτικές για τους τελευταίους. Υπό τις συνθήκες αυτές, το εν λόγω όργανο πληροί και το κριτήριο του δεσμευτικού χαρακτήρα της δικαιοδοσίας του (βλ., συναφώς, απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 2015, Consorci Sanitari del Maresme, C-203/14, EU:C:2015:664, σκέψεις 23 έως 25).
- 25 Επομένως, το Órgano Administrativo de Recursos Contractuales de la Comunidad Autónoma de Euskadi (διοικητικό όργανο της Αυτόνομης Κοινότητας της Χώρας των Βάσκων για τις προσφυγές κατά διοικητικών αποφάσεων στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων) πληροί τα κριτήρια προκειμένου να θεωρηθεί εθνικό δικαστήριο κατά την έννοια του άρθρου 267 ΣΛΕΕ και, ως εκ τούτου, τα υποβληθέντα ερωτήματα είναι παραδεκτά.

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου ερωτήματος

- 26 Με το πρώτο προδικαστικό ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν η οδηγία 2014/24 έχει την έννοια ότι αντιτίθεται σε εθνική νομοθεσία, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, η οποία επιτρέπει στις αναθέτουσες αρχές να επιβάλλουν, με τη συγγραφή υποχρεώσεων δημόσιας σύμβασης με ανοιχτή διαδικασία, ελάχιστες απαιτήσεις ως προς την τεχνική αξιολόγηση,

κατά τρόπο ώστε οι υποβαλλόμενες προσφορές που δεν υπερβαίνουν ένα προκαθορισμένο κατώτατο όριο βαθμολογίας μετά την εξέταση αυτή να αποκλείονται από τη μεταγενέστερη αξιολόγηση η οποία στηρίζεται τόσο στα τεχνικά κριτήρια όσο και στην τιμή.

- 27 Μολονότι το άρθρο 27, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας 2014/24 ορίζει ότι, στις ανοικτές διαδικασίες, κάθε ενδιαφερόμενος οικονομικός φορέας μπορεί να υποβάλει προσφορά στο πλαίσιο προκήρυξης διαγωνισμού, η οδηγία αυτή επιτρέπει στις αναθέτουσες αρχές να επιβάλλουν, στο πλαίσιο τέτοιας διαδικασίας, ελάχιστες απαιτήσεις σχετικά με την τεχνική αξιολόγηση.
- 28 Συναφώς, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας με το σημείο 37 των προτάσεών του, το άρθρο 27 της οδηγίας 2014/24 δεν περιέχει κανέναν κανόνα σχετικά με τη διεξαγωγή της διαδικασίας ανάθεσης της σύμβασης, πλην εκείνων που αφορούν την ελάχιστη προθεσμία για την παραλαβή των προσφορών από την ημερομηνία αποστολής της προκήρυξης της σύμβασης.
- 29 Επιπλέον, η αιτιολογική σκέψη 90 της εν λόγω οδηγίας υπενθυμίζει ότι οι αναθέτουσες αρχές είναι ελεύθερες να ορίσουν τα κατάλληλα ποιοτικά πρότυπα μέσω τεχνικών προδιαγραφών ή μέσω των όρων εκτέλεσης της σύμβασης, ενώ η αιτιολογική σκέψη 92 της ίδιας οδηγίας διευκρινίζει ότι σκοπός της οδηγίας αυτής είναι να ενθαρρύνονται οι αναθέτουσες αρχές ώστε τα κριτήρια ανάθεσης που επιλέγουν να τους επιτρέπουν να αποκτούν έργα, αγαθά και υπηρεσίες υψηλής ποιότητας που να ανταποκρίνονται κατά τον καλύτερο τρόπο στις ανάγκες τους.
- 30 Από την πλευρά του, το άρθρο 67, παράγραφος 1, της οδηγίας 2014/24 προβλέπει ότι οι αναθέτουσες αρχές βασιζούν την ανάθεση των δημόσιων συμβάσεων στην πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά. Το άρθρο 67, παράγραφος 2, της οδηγίας αυτής προβλέπει ότι η εκτίμηση της αναθέτουσας αρχής περί της πλέον συμφέρουσας από οικονομική άποψη προσφοράς πραγματοποιείται βάσει της τιμής ή του κόστους και μπορεί να λαμβάνει υπόψη τη βέλτιστη σχέση τιμής-ποιότητας, η οποία εκτιμάται βάσει κριτηρίων που περιλαμβάνουν ποιοτικές πτυχές, όπως η ποιότητα, συμπεριλαμβανομένης της τεχνικής αξίας.
- 31 Εξάλλου, τα κριτήρια αυτά πρέπει, όπως προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 90 και το άρθρο 67, παράγραφος 4, της εν λόγω οδηγίας, να διασφαλίζουν την τήρηση των αρχών της διαφάνειας, της αποφυγής των δυσμενών διακρίσεων και της ίσης μεταχείρισης, με σκοπό να διασφαλίζεται αντικειμενική σύγκριση της σχετικής αξίας των προσφορών και, επομένως, πραγματικός ανταγωνισμός. Τέτοια περίπτωση δεν συντρέχει όταν τα κριτήρια παρέχουν στην αναθέτουσα αρχή απεριόριστη ελευθερία επιλογής [βλ. κατ' αναλογία, όσον αφορά την οδηγία 2004/18/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 31ης Μαρτίου 2004, περί συντονισμού των διαδικασιών σύναψης δημόσιων συμβάσεων έργων, προμηθειών και υπηρεσιών (ΕΕ 2004, L 134, σ. 114), απόφαση της 10ης Μαΐου 2012, Επιτροπή κατά Κάτω Χωρών, C-368/10, ΕΥ:C:2012:284, σκέψη 87].
- 32 Ως εκ τούτου, οι αναθέτουσες αρχές είναι ελεύθερες να καθορίζουν μεταξύ άλλων, σύμφωνα με τις ανάγκες τους και τηρουμένων των απαιτήσεων που προβλέπονται στην προηγούμενη σκέψη της παρούσας απόφασης, το επίπεδο τεχνικής ποιότητας που πρέπει να εξασφαλίζουν οι υποβαλλόμενες προσφορές ανάλογα με τα χαρακτηριστικά και το αντικείμενο της σχετικής σύμβασης και να θέτουν ένα κατώτατο όριο προδιαγραφών το οποίο πρέπει να τηρούν οι προσφορές από τεχνικής άποψης. Προς τούτο, όπως υποστήριξε η Επιτροπή με τις γραπτές παρατηρήσεις της, το άρθρο 67 της οδηγίας 2014/24 δεν αποκλείει τη δυνατότητα, στο στάδιο ανάθεσης της σύμβασης, να απορριφθούν ήδη σε πρώτο χρόνο οι προσφορές που δεν επιτυγχάνουν την προκαθορισμένη κατώτατη βαθμολογία κατά την τεχνική αξιολόγηση. Συναφώς, προκύπτει ότι προσφορά που δεν επιτυγχάνει την κατώτατη αυτή βαθμολογία δεν ανταποκρίνεται, κατ' αρχήν, στις ανάγκες της αναθέτουσας αρχής και δεν πρέπει να συνεκτιμηθεί στο πλαίσιο του προσδιορισμού της πλέον συμφέρουσας από οικονομική άποψη προσφοράς. Επομένως, στην περίπτωση αυτή, η αναθέτουσα αρχή δεν υποχρεούται να καθορίσει εάν

η τιμή μιας τέτοιας προσφοράς είναι κατώτερη από εκείνη των μη απορριφθεισών προσφορών που επιτυγχάνουν την εν λόγω βαθμολογία και, ως εκ τούτου, ανταποκρίνονται στις ανάγκες της αναθέτουσας αρχής.

- 33 Στο πλαίσιο αυτό, πρέπει ακόμη να διευκρινιστεί ότι, σε περίπτωση που η ανάθεση της σύμβασης πραγματοποιείται μετά την τεχνική αξιολόγηση, η αναθέτουσα αρχή θα πρέπει οπωσδήποτε να λάβει υπόψη την τιμή των προσφορών που επιτυγχάνουν την ελάχιστη βαθμολογία από τεχνικής άποψης.
- 34 Η διαπίστωση στην οποία καταλήγει η σκέψη 32 της παρούσας απόφασης δεν αναιρείται από το γεγονός ότι, όπως εκθέτει το αιτούν δικαστήριο, η οδηγία 2014/24 προβλέπει ρητώς τη δυνατότητα διεξαγωγής ορισμένων διαδικασιών σύναψης συμβάσεων –εκτός από τις ανοικτές– σε διαδοχικές φάσεις, όπως είναι οι περιπτώσεις της ανταγωνιστικής διαδικασίας με διαπραγμάτευση (άρθρο 29, παράγραφος 6), της διαδικασίας ανταγωνιστικού διαλόγου (άρθρο 30, παράγραφος 4), ή ακόμη της διαδικασίας σύμπραξης καινοτομίας (άρθρο 31, παράγραφος 5).
- 35 Πράγματι, όπως επισήμανε κατ' ουσίαν ο γενικός εισαγγελέας με το σημείο 48 των προτάσεών του, από το γεγονός ότι η οδηγία 2014/24 προβλέπει δυνατότητα διεξαγωγής της διαδικασίας σε διαδοχικές φάσεις μόνο για ορισμένες διαδικασίες, όπως οι αναφερόμενες στο άρθρο 29, παράγραφος 6, στο άρθρο 30, παράγραφος 4, και στο άρθρο 31, παράγραφος 5, της οδηγίας αυτής, δεν μπορεί να συναχθεί ότι στο πλαίσιο ανοικτής διαδικασίας όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη δεν θα μπορούσε να γίνει δεκτή μια αξιολόγηση των προσφορών σε δύο χρόνους, μόνον κατά τη φάση ανάθεσης της σύμβασης.
- 36 Συναφώς, επισημαίνεται ότι, όπως υποστήριξε η Επιτροπή με τις γραπτές παρατηρήσεις της, η δυνατότητα που παρέχουν οι εν λόγω διατάξεις στην αναθέτουσα αρχή να απορρίπτει προσφορές οι οποίες, μολονότι πληρούν τις ελάχιστες απαιτήσεις, εντούτοις δεν περιλαμβάνονται μεταξύ των καλύτερων εξ αυτών, δικαιολογείται από την ειδική φύση των σχετικών διαδικασιών, στο πλαίσιο των οποίων η διεξαγωγή της διαπραγμάτευσης ή του διαλόγου θα μπορούσε να αποδειχθεί δυσχερής εάν προκρινόταν υπερβολικός αριθμός προσφορών ή λύσεων στην τελική φάση της διαδικασίας σύναψης της σύμβασης.
- 37 Ωστόσο, η υπόθεση της κύριας δίκης αφορά κατάσταση διαφορετική από τις απαριθμούμενες στις διατάξεις που μνημονεύονται στη σκέψη 34 της παρούσας απόφασης. Πράγματι, από τη συγγραφή υποχρεώσεων της επίμαχης στην κύρια δίκη δημόσιας σύμβασης δεν προκύπτει ότι η αναθέτουσα αρχή έχει τη δυνατότητα να απορρίπτει προσφορές που πληρούν τα κριτήρια ανάθεσης και να δέχεται μόνον τις καλύτερες προσφορές. Αντιθέτως μάλιστα, κατά την εν λόγω συγγραφή υποχρεώσεων, οι μοναδικές προσφορές τις οποίες επιτρέπεται να αποκλείσει η αναθέτουσα αρχή από την αξιολόγηση βάσει της τιμής είναι εκείνες που δεν πληρούν τις ελάχιστες απαιτήσεις σχετικά με την τεχνική αξιολόγηση και, ως εκ τούτου, δεν ανταποκρίνονται στις ανάγκες της αναθέτουσας αρχής. Αυτός ο τρόπος διεξαγωγής της διαδικασίας δεν έχει πάντως σκοπό να περιορίσει τον αριθμό των προσφορών που υποβάλλονται σε αξιολόγηση βάσει της τιμής, δεδομένου ότι όλες οι υποβαλλόμενες προσφορές μπορούν, κατ' αρχήν, να πληρούν τις ελάχιστες αυτές απαιτήσεις.
- 38 Εν πάση περιπτώσει, υπενθυμίζεται ότι οι αναθέτουσες αρχές οφείλουν, σε όλα τα στάδια της διαδικασίας, να τηρούν τις αρχές που διέπουν τη σύναψη συμβάσεων όπως ορίζονται στο άρθρο 18 της οδηγίας 2014/24, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγονται, ιδίως, οι αρχές της ίσης μεταχείρισης, της διαφάνειας και της αναλογικότητας.
- 39 Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, η απάντηση που πρέπει να δοθεί στο πρώτο ερώτημα είναι ότι η οδηγία 2014/24 έχει την έννοια ότι δεν αντιτίθεται σε εθνική νομοθεσία, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, η οποία επιτρέπει στις αναθέτουσες αρχές να επιβάλλουν, με τη συγγραφή υποχρεώσεων δημόσιας σύμβασης με ανοιχτή διαδικασία, ελάχιστες απαιτήσεις ως προς την τεχνική αξιολόγηση,

κατά τρόπο ώστε οι υποβαλλόμενες προσφορές που δεν επιτυγχάνουν ένα προκαθορισμένο κατώτατο όριο βαθμολογίας μετά την εξέταση αυτή να αποκλείονται από τη μεταγενέστερη αξιολόγηση η οποία στηρίζεται τόσο στα τεχνικά κριτήρια όσο και στην τιμή.

Επί του δεύτερου ερωτήματος

- 40 Με το δεύτερο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν, σε περίπτωση αρνητικής απάντησης στο πρώτο ερώτημα, το άρθρο 66 της οδηγίας 2014/24 έχει την έννοια ότι αντιτίθεται σε εθνική νομοθεσία, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, η οποία επιτρέπει στις αναθέτουσες αρχές να επιβάλλουν, με τη συγγραφή υποχρεώσεων δημόσιας σύμβασης με ανοιχτή διαδικασία, ελάχιστες απαιτήσεις ως προς την τεχνική αξιολόγηση, κατά τρόπο ώστε οι υποβαλλόμενες προσφορές που δεν επιτυγχάνουν ένα προκαθορισμένο κατώτατο όριο βαθμολογίας μετά την εξέταση αυτή να αποκλείονται από τα επόμενα στάδια ανάθεσης της σύμβασης, τούτο δε ανεξαρτήτως του αριθμού των εναπομένων προσφερόντων.
- 41 Συναφώς, εφόσον εν προκειμένω έχουν εφαρμοστεί ορθώς οι προϋποθέσεις που θέτει η οδηγία 2014/24, ιδίως με τα άρθρα 18 και 67, πρέπει να γίνει δεκτό ότι η αναθέτουσα αρχή έχει εξασφαλίσει πραγματικό ανταγωνισμό. Επιπλέον, πρέπει εκ προοιμίου να διευκρινιστεί ότι, ακόμη και αν, μετά την τεχνική αξιολόγηση, απομένει μία μόνον προσφορά προς αξιολόγηση από την αναθέτουσα αρχή, η τελευταία ουδόλως υποχρεούται να την κάνει δεκτή (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 16ης Σεπτεμβρίου 1999, Fracasso και Leitschutz, C-27/98, EU:C:1999:420, σκέψεις 32 έως 34). Υπό τις συνθήκες αυτές, σε περίπτωση που η αναθέτουσα αρχή θεωρήσει ότι η διαδικασία σύναψης της δημόσιας σύμβασης χαρακτηρίζεται, λαμβανομένων υπόψη των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών και του αντικειμένου της οικείας σύμβασης, από έλλειψη πραγματικού ανταγωνισμού, έχει την ευχέρεια να τερματίσει τη διαδικασία αυτή και, εφόσον χρειαστεί, να κινήσει νέα διαδικασία με διαφορετικά κριτήρια ανάθεσης.
- 42 Είναι βεβαίως αληθές ότι, κατά το άρθρο 66 της οδηγίας 2014/24, όταν οι αναθέτουσες αρχές κάνουν χρήση της δυνατότητας περιορισμού του αριθμού των προς διαπραγμάτευση προσφορών κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 29, παράγραφος 6, της οδηγίας αυτής, ή των προς συζήτηση λύσεων, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 30, παράγραφος 4, της ίδιας οδηγίας, πρέπει να προβαίνουν στον περιορισμό αυτόν μέσω εφαρμογής των κριτηρίων ανάθεσης που αναφέρονται στα έγγραφα της διαδικασίας σύναψης σύμβασης, κατά τρόπο ώστε ο αριθμός των επιλεγόμενων προσφορών στην τελική φάση να καθιστά δυνατή τη διασφάλιση συνθηκών πραγματικού ανταγωνισμού, εφόσον υπάρχει επαρκής αριθμός προσφορών που πληρούν τις απαραίτητες προϋποθέσεις.
- 43 Ωστόσο, για τους λόγους που εκτίθενται στη σκέψη 37 της παρούσας απόφασης, η υπόθεση της κύριας δίκης αφορά κατάσταση διαφορετική από τις αναφερόμενες στο άρθρο 29, παράγραφος 6, και στο άρθρο 30, παράγραφος 4, της οδηγίας 2014/24, με αποτέλεσμα να μην εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 66 της οδηγίας αυτής. Ως εκ τούτου, η ανάγκη εξασφάλισης πραγματικού ανταγωνισμού έως την τελική φάση της διαδικασίας, η οποία προβλέπεται από το τελευταίο αυτό άρθρο, δεν αφορά τις ανοικτές διαδικασίες όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη.
- 44 Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, η απάντηση που πρέπει να δοθεί στο δεύτερο ερώτημα είναι ότι το άρθρο 66 της οδηγίας 2014/24 έχει την έννοια ότι δεν αντιτίθεται σε εθνική νομοθεσία, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, η οποία επιτρέπει στις αναθέτουσες αρχές να επιβάλλουν, με τη συγγραφή υποχρεώσεων δημόσιας σύμβασης με ανοιχτή διαδικασία, ελάχιστες απαιτήσεις ως προς την τεχνική αξιολόγηση, κατά τρόπο ώστε οι υποβαλλόμενες προσφορές που δεν επιτυγχάνουν ένα προκαθορισμένο κατώτατο όριο βαθμολογίας μετά την εξέταση αυτή να αποκλείονται από τα επόμενα στάδια ανάθεσης της σύμβασης, τούτο δε ανεξαρτήτως του αριθμού των εναπομένων προσφερόντων.

Επί του τρίτου ερωτήματος

- 45 Δεδομένου ότι το τρίτο ερώτημα υποβλήθηκε μόνο στην περίπτωση που το Δικαστήριο δώσει καταφατική απάντηση στο δεύτερο ερώτημα, παρέλκει η απάντηση στο τρίτο ερώτημα.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 46 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπύπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τέταρτο τμήμα) αποφαινεται:

- 1) Η οδηγία 2014/24/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Φεβρουαρίου 2014, σχετικά με τις δημόσιες προμήθειες και την κατάργηση της οδηγίας 2004/18/ΕΚ, έχει την έννοια ότι δεν αντιτίθεται σε εθνική νομοθεσία, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, η οποία επιτρέπει στις αναθέτουσες αρχές να επιβάλλουν, με τη συγγραφή υποχρεώσεων δημόσιας σύμβασης με ανοιχτή διαδικασία, ελάχιστες απαιτήσεις ως προς την τεχνική αξιολόγηση, κατά τρόπο ώστε οι υποβαλλόμενες προσφορές που δεν επιτυγχάνουν ένα προκαθορισμένο κατώτατο όριο βαθμολογίας μετά την εξέταση αυτή να αποκλείονται από τη μεταγενέστερη αξιολόγηση η οποία στηρίζεται τόσο στα τεχνικά κριτήρια όσο και στην τιμή.
- 2) Το άρθρο 66 της οδηγίας 2014/24 έχει την έννοια ότι δεν αντιτίθεται σε εθνική νομοθεσία, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, η οποία επιτρέπει στις αναθέτουσες αρχές να επιβάλλουν, με τη συγγραφή υποχρεώσεων δημόσιας σύμβασης με ανοιχτή διαδικασία, ελάχιστες απαιτήσεις ως προς την τεχνική αξιολόγηση, κατά τρόπο ώστε οι υποβαλλόμενες προσφορές που δεν επιτυγχάνουν ένα προκαθορισμένο κατώτατο όριο βαθμολογίας μετά την εξέταση αυτή να αποκλείονται από τα επόμενα στάδια ανάθεσης της σύμβασης, τούτο δε ανεξαρτήτως του αριθμού των εναπομένων προσφερόντων.

(υπογραφές)